

Milé sestry, milí bratři,

podobně jako minulou neděli, zkusme i dnes zaměřit svou pozornost na úryvek evangelijní. Máme před sebou krásný příběh, svědectví o **setkání Zachea s Kristem**.

Jako vždy můžeme v něm najít mnoho podnětného k rozjímání, dovolujícího mnoho možných interpretací. Jedním z momentů, který se prolíná celým vyprávěním a dodává mu sílu, je řada určitých kontrastů: Zacheus byl malé postavy, **ale** byla v něm velká touha. Byl vážený, bohatý, možná už i starší, **ale** najednou začal lézt po stromě. Dlouho, možná dlouhou řadu let se věnoval svému celnickému řemeslu, když byl dokonce vrchním celníkem, a tím získal velké bohatství, **ale** obrátil se docela najednou; jediná chvíle v jeho životě, jediné setkání s Ježíšem vše dokázaly změnit, že se rozhodl polovici svého majetku rozdat potřebným a veškerou křivdu nahradit čtyřnásobně. Kolem Krista byl v tu chvíli v městě Jerichu celý dav, **ale** on jej nechal být a věnoval svou pozornost jednomu jedinému člověku, vlastně veřejnému hříšníkovi, byť mocnému a váženému, kolaborantovi a zloději, celníkovi. Mnozí z davu stáli k Ježíšovi blízko, možná se ho i dotýkali, **ale** on se podíval nahoru na fíkovník u cesty, na Zachea a následně s ním odešel, aby ho navštívil v jeho domě. A tak dále.

Celý příběh je jedním z evangelijních příkladů **skutečného obrácení**. A hlavně **Boží starosti** o slabého člověka, zvláště takového, jemuž se život nějak zamotal, příklad Božího **dání šance** každému **hříšníkovi**, i tomu největšímu. «Syn člověka přišel hledat a zachránit, co zahynulo». Nehledě na to, že následný **příchod Pána Ježíše do domu** obrátivšího se Zachea stál na začátku jedné milé, již biblické a následně prvokřesťanské praxe, že nově pokřtění **zvali** své křtitele (nejprve apoštoly, pak biskupy a starší) do svých domovů. Praxe, která mnohde trvá mile až doposud.

«**Polovici svého majetku, Pane, dám chudým, a jestli jsem někoho o něco ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně**» jsou zásadní Zacheova slova. Na ně následovala slova Kristova: «**Dnes přišla do tohoto domu spása**». Celník po Ježíšově oslovení «Zachee, pojď rychle dolů: dnes musím zůstat v tvém domě» se rozhodl **rozdat** patrně ještě mnohem **víc**, než co neprávem nabyl: Poškozeným chce vrátit čtyřnásobek ukradeného a chudým dát navíc ještě polovinu svého ostatního (třeba nějak i poctivě nabytého anebo zděděného) majetku. To je skutečné **zadostiučinění**, které není jen nápravou způsobeného, ale i snahou udělat ještě něco **víc**. Snahou **nahradit** způsobenou škodu jiným, snad ještě větším **dobrem** (minimálně kvantitativně měřeno).

Zadostiučinění je již **biblickým** pojmem a vztahuje se k tomu, co má učinit hříšník. **Božím odpuštěním** je sice člověku odpuštěna vina, ale leckdy – tak tomu je od vyhnání z ráje – zůstávají i nějaké její **důsledky**. A hlavně zůstává **škoda** hříchem způsobená, zejména druhým lidem. A je na **člověku**, aby se svou vinu pokusil s Boží pomocí nějak **zahladit**, třeba kajícností, a aby **napravil**, co hříchem způsobil, třeba něčím jiným, třeba i někomu jinému. A tak **za-dosti-učinil**.

Zadostiučinění je pojmem i **svátostné** teologie, a to především v souvislosti s praxí **svátosti smíření**, svaté zpovědi. Když Florentský koncil v polovině 15. století dogmatizuje scholastickou systematiku jednotlivých svátostí, rozlišuje u každé z nich – v aristotelském duchu – formu a materii (tvar a látku). V případě svátosti smíření učí, že její látkou (jakousi kvazi materií) a tedy podstatnou součástí, jsou **činy kajícníka**: lítost (latinsky *contritio*), vyznání hříchů (*confessio*) a právě zadostiučinění (*satisfactio*). Přičemž toto zadostiučinění sice spočívá primárně ve splnění **svátostného pokání** (uděleného knězem zpovědníkem), ale vzhledem k nutnosti opravdové (byť nedokonalé) **lítosti** k zadostiučinění patří i **snaha napravit**, co bylo hříchem způsobeno, a snaha o **polepšení**.

Zadostiučinění je ale také pojmem **teologie** v nejvlastnějším slova smyslu **nauky o Bohu** (doslova slova o Bohu), pojmem **christologickým**, slovem o Kristu. Byl to především svatý **Anselm z Canterbury**, učitel církve druhé poloviny 11. a začátku 12. století, který pomocí pojmu **nutnosti zadostiučinění za hřích Adamův** se pokusil vysvětlit **nutnost vtělení** a hlavně **kříže** Božího Syna: Díky tomuto Božímu zadostiučinění, **tajnému napravení hříchů** všech lidí všech dob, nekonečnému zadostiučinění za ně, narovnání řádu dobra a zla kdesi v metafyzické hlubině bytí, (díky tomu) může být Boží odpuštění vpravdě úplné. Jak pak ještě více rozvedl jiný středověký teolog, Richard od Svatého Viktora.

To vše a jistě mnohem, mnohem víc můžeme číst **v teologickém pojmu zadostiučinění**:

Primárně je dílem **Pána Ježíše**, Božího Syna stavšího se člověkem, který již zadostiučinil za nás vzetím našich hříchů a slabostí na sebe, na kříž.

Je ale stále **i na člověku**, na každém z nás, aby také za své hříchy **zadostiučinil**, aby se snažil **napravit**, co jde, aby se snažil spáchané **nahradit** jiným, třeba ještě větším **dobrem**. Aby tak nejen bylo – pavlovsky a mysticky řečeno – tajemně **nadlehčeno Kristovu kříži**. Abychom tak nejen – scholastickou systematikou eschatologie pojmenováno – si **odpykali** cosi **z časných trestů** za naše hříchy. Ale abychom také ze své strany nějak a aspoň nepatrně **přispěli k nápravě řádu dobra a zla** hříchy narušeného, či dokonce **umocnili přítomnost dobra** ve světě.

V praxi: Abychom svým zadostiučiněním **napravili** cosi v nemocných **vztazích**. Abychom **nahradili** spáchaný hřích svým věřitelům, svým obětem, věřitelům naší lásky. Abychom udělali někomu **radost**, ukázali, že i navzdory svému provinění je máme **rádi**, že nás náš hřích **mrzí**, že nám na vztazích **záleží**, že vidíme druhého **člověka**. A tak dále.

Milé sestry, milí bratři, ano, zdá se, že zadostiučinění, mentalita zadostiučinění, snaha o ně je **cestou pro nás, slabé lidi**. Samozřejmě že náš život není jen zadostiučiněním – každý z nás se přeci snad snaží s Boží pomocí činit i dobro – , ale i zadostiučinění **k životu patří**. Neboť k němu patří i naše hříchy a naše pochybení. Všichni jsme přeci leckomu **ublížili** a **ublížujeme** stále. Ublížujeme tajemně Pánu Ježíšovi na kříži a fakticky lidem kolem sebe, lidem blízkým i vzdáleným, potažmo i celé planetě.

Co se jednou stalo, nedá se už odestát, tak tomu je. Ale vždy lze leccos – s Boží pomocí – **napravit**, i třeba **jiným způsobem**, dokonce i **jiným osobám**. Spáchané zlo lze zadostiučinit, a tak nepatrně **přispívat** k **narovnávání** řádu dobra a zla v prospěch **dobra**, dokonce, vykonáme-li nějaké větší dobro, než jaké bylo naše provinění, i k **růstu** dobra ve světě a v mezilidských vztazích. Je to cesta dávající **naději** i v těch případech, kdy už sám hřích se napravit **nedá**, anebo když se nějaké své slabosti neumíme či nemůžeme zbavit: Aspoň **jinak**, jinými způsoby, v jiných oblastech, jiným lidem lze **prokazovat dobro**, lze mít o to větší **lásku**, s Kristovou pomocí.

Jako **Zacheus**, který toužil Ježíše vidět, viděl ho, slyšel jeho slova a přijal ho do svého domova. Rozhodl se napravit to, co napravit šlo, a vykonat velké dobro.

A to jsme ani nerozjímali o tom, co znamená **milosrdně vidět Zachea** a jak právě i to může být z naší strany formou našeho zadostiučinění...